Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

2. listopada 2019.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Građanstvo Unije – Direktiva 2004/38/EZ – Pravo boravka državljanina treće zemlje koji je izravan srodnik u uzlaznoj liniji maloljetnih građana Unije – Članak 7. stavak 1. točka (b) – Uvjet dostatnih sredstava – Sredstva koja čine dohoci od nesamostalnog rada koji se obavlja bez dozvole boravka i dozvole za rad”

U predmetu C-93/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Court of Appeal in Northern Ireland (Žalbeni sud Sjeverne Irske, Ujedinjena Kraljevina), odlukom od 15. prosinca 2017., koju je Sud zaprimio 9. veljače 2018., u postupku

**Ermira Bajratari**

protiv

**Secretary of State for the Home Department,**

uz sudjelovanje:

**Aire Centre,**

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: J.-C. Bonichot, predsjednik vijeća, R. Silva de Lapuerta (izvjestiteljica), potpredsjednica Suda, A. Rosas, L. Bay Larsen i M. Safjan, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: R. Schiano, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 24. siječnja 2019.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za E. Bajratari, R. Gillen, *solicitor*, H. Wilson, *BL* i R. Lavery, *QC*,

– za Aire Centre, C. Moynagh, *solicitor*, R. Toal, *BL*, G. Mellon, *BL*, A. Danes, *QC* i A. O’Neill, *QC*,

– za vladu Ujedinjene Kraljevine, F. Shibli i R. Fadoju, u svojstvu agenata, uz asistenciju D. Blundella, *barrister*,

* Jezik postupka: engleski

– za češku vladu, M. Smolek, J. Vláčil i A. Brabcová, u svojstvu agenata,

– za dansku vladu, J. Nymann-Lindegren, M. Wolff i P. Ngo, u svojstvu agenata,

– za nizozemsku vladu, M. Bulterman i C. S. Schillemans, u svojstvu agenata,

– za austrijsku vladu, u početku G. Hesse, a zatim J.Schmoll, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, E. Montaguti i J. Tomkin, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 19. lipnja 2019.,

donosi sljedeću

**Presudu**

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak SL 2016., L 87, str. 36.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Ermire Bajratari i Secretary of State for the Home Department (ministar unutarnjih poslova, Ujedinjena Kraljevina) u vezi s njezinim pravom boravka u Ujedinjenoj Kraljevini.

## Pravni okvir

3 Uvodnom izjavom 10. Direktive 2004/38 propisuje se:

„Osobe koje ostvaruju pravo na boravak ne bi […] trebale postati prekomjeran teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom prvotnog razdoblja boravka. Pravo na boravak građana Unije i članova njihovih obitelji u razdobljima duljima od tri mjeseca trebalo bi stoga podlijegati određenim uvjetima.”

4 Člankom 2. Direktive 2004/38, naslovljenim „Definicije”, propisuje se:

„Za potrebe ove Direktive:

1. ‚građanin Unije’ znači svaka osoba s državljanstvom države članice;

2. ‚član obitelji’ znači:

[…]

(d) izravni srodnici u uzlaznoj liniji koji su uzdržavanici kao i oni bračnoga druga ili partnera u smislu točke (b) ovog članka.

3. ‚Država članica domaćin’ znači država članica u koju se useljava građanin Unije kako bi ostvario svoje pravo na slobodno kretanje i boravak.”

5 Članak 3. Direktive 2004/38, naslovljen „Nositelji prava”, u stavku 1. propisuje:

„Ova se Direktiva primjenjuje na sve građane Unije koji se useljavaju ili borave u državi članici različitoj od one koje su državljani i na članove njihovih obitelji, u smislu članka 2. točke 2. ove Direktive, koji ih prate ili im se pridružuju.”

6 Članak 7. te direktive, naslovljen „Pravo na boravak dulji od tri mjeseca”, u stavku 1. propisuje:

„Svi građani Unije imaju pravo na boravak na državnom području druge države članice u razdoblju duljem od tri mjeseca ako:

(a) su radnici ili samozaposlene osobe u državi članici domaćinu; ili

(b) imaju dostatna sredstva za sebe i članove svoje obitelji kako ne bi postali teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom svog razdoblja boravka te su sveobuhvatno zdravstveno osigurani u državi članici domaćinu; ili

(c) – su upisani u privatnu ili javnu ustanovu, ovlaštenu ili financiranu od države članice domaćina na temelju njezinog zakonodavstva ili upravne prakse, s glavnom svrhom školovanja, uključujući strukovno osposobljavanje, te

– su sveobuhvatno zdravstveno osigurani u državi članici domaćinu, te putem izjave ili drugim jednakovrijednim sredstvom, relevantnom nacionalnom tijelu zajamče da imaju dostatna sredstva za sebe i članove svoje obitelji kako tijekom svojeg razdoblja boravka ne bi postali teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina; ili

(d) su članovi obitelji u pratnji građanina Unije ili se pridružuju građaninu Unije koji ispunjava uvjete iz točke (a), (b) ili (c).”

7 Članak 14. navedene direktive, naslovljen „Zadržavanje prava na boravak”, u stavku 2. propisuje:

„Građani Unije i članovi njihovih obitelji imaju pravo na boravak predviđeno u člancima 7., 12. i 13. tako dugo dok ispunjavaju uvjete navedene u tim člancima.

[…]”

8 U poglavlju VI. Direktive 2004/38, naslovljenom „Ograničenja prava na ulazak i prava na boravak zbog razloga javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja”, članak 27. stavci 1. i 2. te direktive propisuju:

„1. Podložno odredbama ovog poglavlja, države članice mogu ograničiti slobodu kretanja i boravka građanima Unije i članovima njihovih obitelji, bez obzira na njihovo državljanstvo, zbog razloga javnog poretka, javne sigurnosti ili javnog zdravlja. Na ove razloge ne može se pozivati u gospodarske svrhe.

2. Mjere poduzete zbog razloga javnog poretka ili javne sigurnosti moraju biti u skladu s načelom proporcionalnosti i temeljiti se isključivo na osobnom ponašanju dotičnog pojedinca. Ranije osuđujuće kaznene presude same po sebi ne predstavljaju razloge za poduzimanje takvih mjera.

Osobno ponašanje dotičnog pojedinca mora predstavljati stvarnu, trenutačnu i dostatno ozbiljnu prijetnju koja utječe neki od temeljnih interesa društva. Obrazloženja koja nisu povezana s pojedinačnim slučajem ili se odnose na opću prevenciju nisu prihvatljiva.”

## Činjenice u glavnom postupku i prethodna pitanja

9 E. Bajratari, tužiteljica u glavnom postupku, albanska je državljanka i boravi u Sjevernoj Irskoj od 2012. godine.

10 Bračni drug tužiteljice u glavnom postupku, D. Bajratari, također albanski državljanin koji boravi u Sjevernoj Irskoj, bio je nositelj boravišne iskaznice na temelju koje mu je bilo dozvoljeno boraviti u Ujedinjenoj Kraljevini u razdoblju od 13. svibnja 2009. do 13. svibnja 2014. Ta mu je iskaznica izdana na temelju njegove ranije veze s gospođom Toal, državljankom Ujedinjene Kraljevine, s kojom je bio do početka 2011. godine. Iako je tijekom 2011. godine napustio Ujedinjenu Kraljevinu kako bi se u Albaniji oženio s E. Bajratari, vratio se u Sjevernu Irsku tijekom 2012. godine. Ni u jednom trenutku njegova boravišna iskaznica nije opozvana.

11 Par ima troje djece i sva su rođena u Sjevernoj Irskoj. Njihova prva dva djeteta dobila su potvrde o irskom državljanstvu.

12 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je D. Bajratari od 2009. godine obavljao različite profesionalne djelatnosti i da je, barem od 12. svibnja 2014., datuma na koji mu je istekla boravišna iskaznica, radio nezakonito jer nije imao dozvolu boravka i dozvolu za rad. Usto, navedeno je da se nijedan član obitelji nikada nije selio niti boravio u drugoj državi članici Unije i da su jedina sredstva kojima obitelj raspolaže dohoci D. Bajratarija.

13 Nakon rođenja njezina prvog djeteta E. Barjatari podnijela je 9. rujna 2013. Home Officeu (Ministarstvo unutarnjih poslova, Ujedinjena Kraljevina) zahtjev za priznavanje izvedenog prava boravka na temelju Direktive 2004/38, pri čemu se pozvala na svoj status osobe koja stvarno skrbi o svojem djetetu, građaninu Unije, i tvrdila da bi se odbijanjem boravišne iskaznice njezinu djetetu uskratilo ostvarivanje prava koja ima kao građanin Unije.

14 Secretary of State for the Home Department (ministar unutarnjih poslova) taj zahtjev odbio je odlukom od 28. siječnja 2014. zbog dvaju razloga, tj., kao prvo, jer E. Bajratari nije ispunjavala uvjet „člana obitelji" u smislu Direktive 2004/38 i, kao drugo, jer njezino dijete nije ispunjavalo uvjet financijske samostalnosti predviđen člankom 7. stavkom 1. točkom (b) te direktive. Međutim, uvjet koji se odnosi na „sveobuhvatno zdravstveno osiguranje" nije bio osporavan.

15 Dana 8. lipnja 2015. First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (Prvostupanjski sud, Odjel za imigraciju i azil, Ujedinjena Kraljevina) odbio je tužbu koju je E. Bajratari podnijela protiv odluke Home Officea (Ministarstvo unutarnjih poslova). Upper Tribunal (Immigration Chamber and Asylum) (Viši sud, Odjel za imigraciju i azil, Ujedinjena Kraljevina) 6. listopada 2016. odbio je drugu tužbu E. Bajratari. Potonja je zatim pred Court of Appeal in Northern Ireland (Žalbeni sud Sjeverne Irske, Ujedinjena Kraljevina) podnijela zahtjev za odobrenje žalbe protiv presude Upper Tribunala (Immigration and Asylum Chamber) (Viši sud, Odjel za imigraciju i azil).

16 Sud koji je uputio zahtjev napominje da je Sud već presudio da je zahtjev koji je propisan člankom 7. stavkom 1. točkom (b) Direktive 2004/38, prema kojem građanin Unije mora imati dostatna sredstva, ispunjen kada dotični građanin raspolaže tim sredstvima i da ne postoji uvjet u pogledu podrijetla tih sredstava (vidjeti u tom smislu presudu od 19. listopada 2004., Zhu i Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, t. 30. i od 10. listopada 2013., Alokpa i Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, t. 27.). Međutim, navedeni sud ističe da Sud nije konkretno odlučio o pitanju valja li uzeti u obzir dohotke od nesamostalnog rada koji je nezakonit u skladu s nacionalnim pravom.

17 U tim je okolnostima Court of Appeal in Northern Ireland (Žalbeni sud Sjeverne Irske) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Može li dohodak od nesamostalnog rada koji je nezakonit u skladu s nacionalnim pravom u cijelosti ili djelomično osigurati dostupnost dostatnih sredstava u smislu članka 7. stavka 1. točke (b) [Direktive 2004/38]?

2. Ako je odgovor na prethodno pitanje potvrdan, može li uvjet iz članka 7. stavka 1. točke (b) [navedene direktive] biti ispunjen ako se smatra da je taj nesamostalni rad nesiguran samo zato što je nezakonit?"

## Prethodna pitanja

### *Dopuštenost*

18 Vlada Ujedinjene Kraljevine ističe da je nakon upućivanja predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku oduzeto irsko državljanstvo prvo dvoje djece E. Bajratari, tako da više nemaju status građanina Unije ni prava koja iz toga proizlaze. Stoga, ta vlada ističe da su pitanja iz zahtjeva za prethodnu odluku postala isključivo hipotetska i da prema tome Sud mora odbiti odgovoriti na ta pitanja.

19 E. Bajratari i Aire Centre pojašnjavaju da je podnesen pravni lijek radi osporavanja odluke irskih nadležnih tijela o oduzimanju državljanstva prvo dvoje djece E. Bajratari i da High Court (Visoki sud, Irska) o tome trenutno vodi postupak.

20 U tom pogledu valja navesti da je isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da uvažavajući posebnosti predmeta ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Posljedično, ako se prethodna pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud je načelno obvezan donijeti odluku. Sud može odbiti odgovoriti na prethodno pitanje nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetske naravi ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na postavljena pitanja (presuda od 27. lipnja 2019., Azienda Agricola Barausse Antonio e Gabriele, C-348/18, EU:C:2019:545, t. 26. i navedena sudska praksa).

21 U ovom slučaju, iz elemenata u spisu koji su podneseni Sudu proizlazi da je E. Bajratari bilo odobreno da odluke kojima su poništene potvrde o irskom državljanstvu njezino dvoje najstarije djece osporava u okviru zahtjeva za preispitivanje zakonitosti.

22 Osim toga, nijedan od navedenih elemenata u spisu ne omogućava zaključak da su te odluke postale pravomoćne.

23 Usto, nakon zahtjeva za pojašnjenje što ga je Sud podnio sudu koji je uputio zahtjev na temelju članka 101. svojeg poslovnika, taj sud je pojasnio da iako je moguće da glavni postupak postane bespredmetan zbog gubitka irskog državljanstva dvoje djece o kojoj je riječ, on međutim i dalje postoji i valjan je.

24 U tim okolnostima zahtjev za prethodnu odluku valja proglasiti dopuštenim.

***Meritum***

25 Svojim dvama pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 7. stavak 1. točku (b) Direktive 2004/38 tumačiti na način da maloljetni građanin Unije ima dostatna sredstva kako ne bi postao prekomjeran teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom svojeg boravka, čak i ako ta sredstva potječu od nesamostalnog rada koji nezakonito obavlja njegov otac, državljanin treće zemlje koji nema dozvolu boravka i dozvolu za rad u toj državi članici.

26 Najprije valja podsjetiti da je, kad je riječ o građanima Unije koji su rođeni u državi članici domaćinu i koji nikada nisu koristili pravo na slobodno kretanje, poput prvo dvoje djece E. Bajratari, Sud već utvrdio da se ti građani Unije imaju pravo pozivati na članak 21. stavak 1. UFEU-a i odredbe donesene za njegovu primjenu (vidjeti u tom smislu presudu od 13. rujna 2016., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, t. 42 i 43. i navedenu sudsku praksu).

27 Iz toga proizlazi da članak 21. stavak 1. UFEU-a i Direktiva 2004/38 u načelu daju pravo boravka u Ujedinjenoj Kraljevini prvo dvoje djece E. Bajratari.

28 Međutim, također valja podsjetiti da se na temelju članka 21. UFEU-a pravo boravka na području država članica priznaje svakom građaninu Unije „podložno ograničenjima i uvjetima utvrđenima u Ugovorima i mjerama usvojenima radi njihove provedbe” (presuda od 30. lipnja 2016., NA, C-115/15, EU:C:2016:487, t. 75.).

29 Konkretno, takva su ograničenja i uvjeti i oni koji su predviđeni u članku 7. stavku 1. Direktive 2004/38 i, među ostalim, onaj uvjet da imaju dostatna sredstva kako ne bi postali teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom svojeg boravka te da su sveobuhvatno zdravstveno osigurani u smislu članka 7. stavka 1. točke (b) te direktive (presuda od 30. lipnja 2016., NA, C-115/15, EU:C:2016:487, t. 76.).

30 Kad je riječ, među ostalim, o uvjetu koji se odnosi na dostatnost sredstava iz članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38, Sud je već utvrdio da iako građanin Unije mora raspolagati dostatnim sredstvima, pravo Unije ne propisuje nikakav uvjet u vezi s njihovim podrijetlom, tako da ona mogu potjecati, među ostalim, i od državljanina treće zemlje koji je roditelj maloljetnih građana u pitanju (presuda od 13. rujna 2016., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, t. 48. i navedena sudska praksa).

31 Stoga, činjenica da sredstva koja maloljetni građanin Unije namjerava koristiti za potrebe primjene članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 potječu od dohodaka od nesamostalnog rada koju njegov roditelj državljanin treće zemlje obavlja u državi članici domaćinu ne predstavlja prepreku tomu da se uvjet koji se odnosi na dostatnost sredstava iz navedene odredbe može smatrati ispunjenim (vidjeti u tom smislu presudu od 16. srpnja 2015., Singh i dr., C-218/14, EU:C:2015:476, t. 76.).

32 Valja utvrditi nameće li se taj zaključak i u slučaju u kojem roditelj maloljetnog građanina Unije nema dozvolu boravka i dozvolu za rad u državi članici domaćinu.

33 U tom pogledu valja istaknuti da ništa u tekstu članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 ne omogućuje zaključak da se za potrebe primjene te odredbe u obzir mogu uzeti samo sredstva od nesamostalnog rada koju obavlja roditelj građanina Unije koji je državljanin treće zemlje i ima dozvolu boravka i dozvolu za rad.

34 Naime, navedena odredba samo zahtijeva da predmetni građani Unije imaju dostatna sredstva kako ne bi postali prekomjeran teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom svojeg razdoblja boravka, bez utvrđivanja bilo kojeg drugog uvjeta, posebno onog koji bi se odnosio na podrijetlo tih sredstava.

35 Osim toga, valja podsjetiti da, kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda, s obzirom na to da je pravo na slobodno kretanje, kao temeljno načelo prava Unije, opće pravilo, uvjete iz članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 treba tumačiti u skladu s ograničenjima koja postavlja pravo Unije i načelo proporcionalnosti (vidjeti u tom smislu presudu od 19. rujna 2013., Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, t. 70. i navedenu sudsku praksu).

36 Poštovanje tog načela podrazumijeva da nacionalne mjere donesene za primjenu uvjeta i ograničenja propisanih tom odredbom moraju biti prikladne i nužne za postizanje željenog cilja (vidjeti u tom smislu, kad je riječ o instrumentima prava Unije koji prethode Direktivi 2004/38, presudu od 23. ožujka 2006., Komisija/Belgija, C-408/03, EU:C:2006:192, t. 39. i navedenu sudsku praksu), a to je zaštita javnih financija država članica (vidjeti u tom smislu presudu od 16. srpnja 2015., Singh i dr., C-218/14, EU:C:2015:476, t. 75. i navedenu sudsku praksu).

37 U tom pogledu, točno je da ako sredstva kojima raspolaže maloljetni građanin Unije za svoje uzdržavanje i uzdržavanje svoje obitelji tijekom svojeg boravka u državi članici domaćinu potječu od dohodaka od rada koji u toj državi obavlja njegov otac, državljanin treće zemlje koji nema dozvolu boravka i dozvolu za rad, s obzirom na nesigurnu situaciju potonjeg zbog nezakonitosti njegova boravka, postoji veći rizik od gubitka dostatnih sredstava i nastanka situacije u kojoj taj maloljetni građanin Unije postaje teret za sustav socijalne pomoći.

38 Imajući to u vidu, nacionalna mjera koja se sastoji od isključenja takvih dohodaka iz pojma „dostatna sredstva” u smislu članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 omogućuje, doduše, ostvarenje cilja koji se želi postići tom odredbom.

39 Međutim, valja istaknuti da Direktiva 2004/38 u svrhu zaštite legitimnih interesa države članice domaćina sadržava odredbe koje toj državi omogućuju djelovanje u slučaju stvarnog gubitka financijskih sredstava kako bi se izbjeglo da nositelj prava boravka postane teret javnim financijama navedene države članice.

40 Konkretno, na temelju članka 14. stavka 2. Direktive 2004/38, pravo građana Unije i članova njihovih obitelji na boravak na državnom području države članice domaćina na temelju članka 7. te direktive postoji tako dugo dok ispunjavaju uvjete navedene u tim člancima (presuda od 16. srpnja 2015., Singh i dr., C-218/14, EU:C:2015:476, t. 57.).

41 Stoga, članak 14. Direktive 2004/38 omogućuje državi članici domaćinu da nadzire ispunjavaju li građani Unije i članovi njihovih obitelji koji imaju pravo boravka uvjete koje u tom pogledu predviđa Direktiva 2004/38 tijekom cjelokupnog trajanja njihova boravka.

42 U tim okolnostima, tumačenje uvjeta koji se odnosi na dostatnost sredstava iz članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 na način da se za potrebe primjene te odredbe maloljetni građanin Unije ne može pozvati na dohodak od nesamostalnog rada koji u državi članici domaćinu obavlja njegov roditelj, državljanin treće države koji nema dozvolu boravka i dozvolu za rad u državi članici domaćinu, dodalo bi tome uvjetu zahtjev u pogledu podrijetla sredstava koje pruža taj roditelj koji bi predstavljao neproporcionalno uplitanje u ostvarivanje temeljnog prava na slobodno kretanje i boravak predmetnog maloljetnog građanina Unije zajamčenog u članku 21. UFEU-a jer nije nužan za postizanje željenog cilja.

43 U ovom slučaju, iz očitovanja E. Bajratari proizlazi da je od 2009. godine D. Bajratari bio zaposlen u Ujedinjenoj Kraljevini bez prestanka, najprije kao glavni kuhar u restoranu, a zatim, od veljače 2018., kao radnik u autopraonici.

44 Osim toga, E. Bajratari je potvrdila na raspravi, a da to vlada Ujedinjene Kraljevine nije osporavala, da je dohodak od nesamostalnog rada koji je D. Bajratari nastavio obavljati unatoč isteku svoje boravišne iskaznice podlijegao plaćanju poreznih davanja i doprinosa sustavu socijalne sigurnosti.

45 Konačno, ništa u spisu kojim Sud raspolaže ne upućuje na to da su tijekom tih posljednjih deset godina djeca E. Bajratari dobivala socijalnu pomoć u Ujedinjenoj Kraljevini. Štoviše, kao što to proizlazi iz točke 14. ove presude, uvjet koji se odnosi na sveobuhvatno zdravstveno osiguranje iz članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 u ovom slučaju nije sporan.

46 Međutim, nacionalna mjera koja nadležnim tijelima predmetne države članice omogućuje odbijanje prava na boravak maloljetnom građaninu Unije zbog toga što sredstva koja namjerava koristiti za potrebe primjene članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 potječu od nesamostalnog rada koji obavlja njegov roditelj, državljanin treće države koji nema dozvolu boravka i dozvolu za rad, iako su ta sredstva omogućavala navedenom građaninu Unije da uzdržava sebe i članove svoje obitelji posljednjih deset godina bez pribjegavanja sustavu socijalne pomoći te države članice, očito prekoračuje ono što je nužno za zaštitu javnih financija navedene države članice.

47 Osim toga, tumačenje uvjeta koji se odnosi na dostatnost sredstava kao što je ono navedeno u točki 42. ove presude bilo bi protivno cilju koji se želi postići Direktivom 2004/38, odnosno, kao što to proizlazi iz ustaljene sudske prakse, olakšati ostvarivanje temeljnog i osobnog prava na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica koje je izravno dodijeljeno građanima Unije člankom 21. stavkom 1. UFEU-a i ojačati to pravo (presuda od 18. prosinca 2014., McCarthy i dr., C-202/13, EU:C:2014:2450, t. 31. i navedena sudska praksa).

48 Iz prethodno navedenog proizlazi da činjenica da sredstva kojima se maloljetni građanin Unije namjerava koristiti za potrebe članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38 potječu od dohodaka od nesamostalnog rada koji njegov roditelj, državljanin treće države, obavlja u državi članici domaćinu, nije prepreka tomu da se uvjet iz navedene odredbe, koji se odnosi na dostatnost sredstava, može smatrati ispunjenim, iako taj roditelj nema dozvolu boravka i dozvolu za rad u toj državi članici.

49 Naposljetku, vlada Ujedinjene Kraljevine poziva se na razloge povezane s održavanjem javnog poretka kako bi opravdala ograničenje prava boravka maloljetnog građanina Unije koje proizlazi iz činjenice da su dohoci od nesamostalnog rada koji u toj državi obavlja roditelj tog maloljetnika, državljanin treće države koji nema dozvolu boravka i dozvolu za rad u Ujedinjenoj Kraljevini, isključeni iz pojma „dostatna sredstva” u smislu članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38.

50 U tom pogledu valja podsjetiti da se pojam „javni poredak” kao opravdanje za odstupanje od prava boravka građana Unije ili članova njihovih obitelji mora usko tumačiti tako da države članice ne mogu jednostrano određivati njegov doseg bez nadzora institucija Unije (presuda od 13. rujna 2016., CS, C-304/14, EU:C:2016:674, t. 37. i navedena sudska praksa).

51 Sud je tako utvrdio da pojam „javni poredak”, uz narušavanje društvenog poretka koje čini svako kršenje zakona, u svakom slučaju pretpostavlja postojanje stvarne, trenutačne i dovoljno ozbiljne prijetnje koja ugrožava temeljni interes društva (presuda od 13. rujna 2016., CS, C-304/14, EU:C:2016:674, t. 38.).

52 Međutim, uzimajući u obzir okolnosti u glavnom postupku, valja utvrditi, kao što je to učinio i nezavisni odvjetnik u točki 78. svojeg mišljenja, da u ovom slučaju nisu ispunjeni propisani uvjeti kako bi se razlozima javnog poretka opravdalo ograničenje prava boravka prvo dvoje djece E. Bajratari koje proizlazi iz isključenja dohodaka od nesamostalnog rada koji je nezakonito obavljao njihov otac iz pojma „dostatna sredstva” u smislu članka 7. stavka 1. točke (b) Direktive 2004/38.

53 S obzirom na prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članak 7. stavak 1. točku (b) Direktive 2004/38 treba tumačiti na način da maloljetni građanin Unije ima dostatna sredstva kako ne bi postao prekomjeran teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom svojeg boravka, čak i ako ta sredstva potječu od dohodaka od nesamostalnog rada koji nezakonito obavlja njegov otac, državljanin treće države koji nema dozvolu boravka i dozvolu za rad u toj državi članici.

## Troškovi

54 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

**Članak 7. stavak 1. točku (b) Direktive 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica, o izmjeni Uredbe (EEZ) br. 1612/68 i stavljanju izvan snage direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ treba tumačiti na način da maloljetni građanin Unije ima dostatna sredstva kako ne bi postao prekomjeran teret za sustav socijalne pomoći države članice domaćina tijekom svojeg boravka, čak i ako ta sredstva potječu od dohodaka od nesamostalnog rada koji nezakonito obavlja njegov otac, državljanin treće države koji nema dozvolu boravka i dozvolu za rad u toj državi članici.**

Potpisi